

Sygn. akt III C 491/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 lipca 2016 roku

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie, Wydział III Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Ewa Dietkow

Protokolant: Joanna Matusiak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 22 lipca 2016 roku w Warszawie

sprawy z powództwa A. K. i U. P.

przeciwko W. K. i M. M.

o zachówek

1. umarza postępowanie co do kwoty 1.000.000,00 PLN (milion złotych) na rzecz A. K. wobec cofnięcia pozwu;
2. umarza postępowanie co do kwoty 1.000.000,00 PLN (milion złotych) na rzecz U. P. wobec cofnięcia pozwu;
3. oddała powództwo A. K. w pozostałej części;
4. oddała powództwo U. P. w pozostałej części;
5. zasądza od A. K. na rzecz W. K. kwotę 7.217.00 PLN (siedem tysięcy dwieście siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu;
6. zasądza od A. K. na rzecz M. M. kwotę 7.217.00 PLN (siedem tysięcy dwieście siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu;
7. zasądza od U. P. na rzecz W. K. kwotę 7.217.00 PLN (siedem tysięcy dwieście siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu;
8. zasądza od U. P. na rzecz M. M. kwotę 7.217.00 PLN (siedem tysięcy dwieście siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu;
9. nakazuje pobranie od A. K. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie kwotę 65.250,00 PLN (sześćdziesiąt pięć tysięcy dwieście pięćdziesiąt złotych) tytułem brakującej opłaty;
10. nakazuje pobranie od U. P. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie kwotę 65.750,00 PLN (sześćdziesiąt pięć tysięcy siedemset pięćdziesiąt złotych) tytułem brakującej opłaty.

III C 491/14

UZASADNIENIE

Powódki U. K., obecnie P. i A. Z., obecnie K. w pozwie nadanym 22 marca 2012 roku wnosili o zasądzenie od pozwanego P. K. po 1.102.800,00 PLN na rzecz każdej z nich wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty i zasądzenie na ich rzecz kosztów procesu.

Po doręczeniu pozwanemu pozwu strony podjęły pertraktacje ugodowe, na zgodny wniosek stron postępowanie w sprawie 1 marca 2013 roku zostało zawieszona – postanowienie k. 101. Postanowieniem z 26 marca 2014 roku do udziału w sprawie po stronie pozwanych wezwani zostali spadkobiercy P. K.: M. M. i W. K. – postanowienie k. 127.

Powódki cofnęły pozew ze zrzeczeniem się roszczenia ponad kwotę 325.000,00 PLN na rzecz każdej z nich, wnosili o:

- a) zasądzenie od pozwanego W. K. na rzecz U. P. kwoty 162.500,00 PLN wraz z odsetkami liczonymi od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty,
- b) zasądzenie od pozwanego W. K. na rzecz A. K. kwoty 162.500,00 PLN wraz z odsetkami liczonymi od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty,
- c) zasądzenie od pozwanej M. M. na rzecz U. P. kwoty 162.500,00 PLN wraz z odsetkami liczonymi od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty,
- d) zasądzenie od pozwanej M. M. na rzecz A. K. kwoty 162.500,00 PLN wraz z odsetkami liczonymi od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty.

Pozwani M. M. i W. K. wnosili o oddalenie powództwa i zasądzenie od powódek na rzecz pozwanych kosztów procesu.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

S. K. zmarła 15 czerwca 2011 roku w R., ostatnio stale zamieszkała w R. – okoliczność bezsporna. Do kręgu spadkobierców ustawowych należały dzieci: syn P. K., córka U. P. oraz wnuczka A. K. – córka zmarłej przed spadkodawczynią M. K. – okoliczności bezsporne. Postanowieniem z 19 stycznia 2012 roku w sprawie I Ns 1416/11 Sąd Rejonowy w Wołominie stwierdził, że spadek po S. K. zmarłej 15 czerwca 2011 roku na podstawie testamentu notarialnego z 1 czerwca 2006 roku, nabył wprost syn P. K. w całości – dowód – postanowienie k. 16. Umową zawartą w formie aktu notarialnego 28 grudnia 2007 roku S. K. darowała synowi P. K. stanowiącą jej własność nieruchomości położoną w R., oznaczoną numerem działki (...) o powierzchni 2,3604 ha, dla której Sąd Rejonowy w Wołominie prowadzi księgę wieczystą (...) – dowód – umowa darowizny k. 83-93. Działka numer (...) w chwili darowizny była podzielona na działki oznaczone numerami ewidencyjnymi (...), z których działka (...) była zabudowana drewnianym domem wielorodzinnym o powierzchni użytkowej 350 m², wybudowanym w 1926 roku oraz murowanym domem wielorodzinnym o powierzchni użytkowej około 350 m², wybudowanym w 1938 roku, przeznaczonymi do rozbiórki – dowód – umowa darowizny k. 89. Inne działki stanowiące własność spadkodawczyni numery ewidencyjne (...), podzielona na działki (...) o powierzchni 0,0180 ha drogi i (...) o powierzchni 0,6206 ha zostały przez nią sprzedane lub darowane innym osobom za życia spadkodawczyni – dowód – odpisy z ksiąg (...) k. 57-60, (...) k. 62-65, (...) k. 67-79. Za życia spadkodawczyni powódka U. P. otrzymała darowiznę w kwocie 200.000,00 PLN – dowód – potwierdzenie przekazania środków k. 94, okoliczność bezsporna. Powódki i P. K. zawarli 12 grudnia 2012 roku ugodę pozasądową, w której z powołaniem się na żądanie powódek z pozwu nadanego 22 marca 2012 roku o zapłatę zachowku w łącznej kwocie 2.205.600,00 PLN, P. K. celem zwolnienia się z zobowiązania względem wierzycielek zobowiązał się do dokonania na ich rzecz wpłat w łącznej kwocie 1.796.925,00 PLN płatnych: na rzecz U. P. w kwocie 798.462,50 PLN w dwóch ratach:

- a) kwota 98.462,50 PLN do dnia 13 grudnia 2012 roku,
 - b) kwota 700.000,00 PLN do dnia 31 grudnia 2013 roku,
- na rzecz A. K. w kwocie 998.462,50 PLN płatnej w dwóch ratach:

a) kwota 98.462,50 PLN do dnia 13 grudnia 2012 roku,

b) kwota 900.000,00 PLN do dnia 31 grudnia 2013 roku

Strony ugody zgodnie oświadczyły, że dokonanie przez dłużnika wpłat wskazanych w ugodzie w kwocie 1.796.925,00 PLN zaspokaja w całości wszelkie roszczenia wierzycielek wynikające z tytułu roszczenia o zachówek po S. K.. Z chwilą dokonania przez dłużnika wpłat wygasają wszelkie roszczenia wierzycielek wobec dłużnika i w takim przypadku wierzycielki zrzekają się dochodzenia wobec dłużnika jakichkolwiek roszczeń z tytułu zachowku – dowód – ugoda § 1, 2, 3 k. 154-155. Ugoda została przygotowana przez pełnomocnika powódek – okoliczność przyznana przez powódki k. 369. P. K. złożył 12 grudnia 2012 roku dwa oświadczenia w formie aktu notarialnego o poddaniu się rygorowi egzekucji z aktu w trybie art. 777 § 1 pkt 4 k.p.c. – dowód – oświadczenia k. 167-172. W akcie notarialnym Repertorium A numer (...) P. K. oświadczył, że zobowiązuje się zapłacić wierzycielce U. P. kwotę 700.000,00 PLN w terminie do dnia 31 grudnia 2013 roku i co do tego obowiązku poddał się egzekucji w trybie art. 777 § 1 pkt 4 k.p.c. – dowód – oświadczenie k. 168. W akcie notarialnym Repertorium A numer (...) P. K. oświadczył, że zobowiązuje się zapłacić wierzycielce A. K. kwotę 900.000,00 PLN w terminie do dnia 31 grudnia 2013 roku i co do tego obowiązku poddał się egzekucji w trybie art. 777 § 1 pkt 4 k.p.c. – dowód – oświadczenie k. 171. W dniu 12 grudnia 2012 roku P. K. dokonał wpłaty na rzecz powódek po 98.462,50 PLN na rzecz każdej z nich, tytułem pierwszej raty zachowku zgodnie z ugodą z 12 grudnia 2012 roku – dowód – przekazy pieniężne k. 157-158, bezsporne. W końcu roku 2013 u P. K. zdiagnozowano guz prawego płuca, został przyjęty do Szpitala (...) 14 grudnia 2013 roku z powodu znacznego obniżenia tolerancji wysiłku, nasilenia duszności, bólu pleców i duszności – dowód – karta informacyjna k. 177-178. P. K. zmarł 18 lutego 2014 roku – dowód - akt zgonu k. 126. W piśmie nadanym 10 stycznia 2014 roku powódki wniosły o podjęcie zawieszono postępowania powołując się na nie dokonanie przez P. K. zapłaty drugiej raty do 31 grudnia 2013 roku, zgodnie z ugodą – dowód - pismo k. 111. W dniu 15 marca 2014 roku pozwany W. K. zapłacił powódkom po 100.000,00 PLN (sto tysięcy złotych) każdej z nich zgodnie z ugodą z 12 grudnia 2012 roku – dowód – przekazy pieniężne k. 159-160. W dniu 8 kwietnia 2014 roku w kancelarii notarialnej w R. została zawarta umowa ustanowienia odrębnej własności lokali oraz zamiany pomiędzy Przedsiębiorstwem (...) spółką jawną, a pozwanymi – dowód – umowa k. 341-349. Pozwani jako właściciele nieruchomości oznaczonej numerami działek (...) położonych w R. w zamian za ustanowienie odrębnej własności po 1/2 części na rzecz każdego z pozwanych, lokali mieszkalnych numer (...) o powierzchni 57,84 m⁽²⁾ wraz z udziałem w wysokości 5784/175509 części w nieruchomości wspólnej i w zamian za ustanowienie odrębnej własności lokalu numer (...) o powierzchni 57,88 m^{(2) wraz} z udziałem 5788/175509 części w nieruchomości wspólnej, oba położone przy ul. (...) w R., przenieśli na rzecz Przedsiębiorstwa (...) spółki jawnej z siedzibą w R. własność niezabudowanej nieruchomości stanowiącej działkę nr (...) obszaru 1.1980 ha – dowód – umowa k. 341-349. Strony oświadczyły, że wartość działki (...) wynosi 3.000.000,00 PLN, a wartość obu lokali mieszkalnych wynosi łącznie 537.198,00 PLN brutto i dopłata pozwanym wynosi 2.462.802,00 PLN, płatna przez dewelopera w dwóch ratach, pierwsza w kwocie 1.600.000,00 PLN w dniu podpisania umowy, a pozostałe w innych terminach – dowód - § 4 umowy k. 345verte-346. Tego samego dnia 8 kwietnia 2014 roku pozwani: W. K. i M. M. dokonali przelewu kwot na rzecz powódki U. P. po 311.932,00 PLN od każdego z pozwanych, łącznie 623.864,00 PLN i na rzecz A. K. po 415.458,00 PLN, łącznie 830.916,00 PLN – dowód – potwierdzenia przelewu k. 161-166, bezsporne. Powódka U. P. otrzymała od pozwanych do dnia 9 kwietnia 2014 roku łącznie kwotę 822.326,50 PLN tytułem zachowku, powódka A. K. otrzymała od pozwanych do 9 kwietnia 2014 roku łącznie kwotę 1.029.378,50 PLN tytułem zachowku – bezsporne.

Sąd Okręgowy dokonał następującej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego i zważył, co następuje:

Ochrona praw najbliższej rodziny zmarłego należy do podstawowych założeń prawa spadkowego, a instytucja zachowku zawarta w przepisach art. 991 k.c. – 1011 k.c. jako jedna z wielu uregulowanych w kodeksie cywilnym tę rolę wypełnia zapewniając osobom wskazanym w ustawie określoną korzyść ze spadku nawet wbrew woli zmarłego. Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia.

Powódki otrzymały należyty im zachówek w wykonaniu ugody zawartej 12 grudnia 2012 roku. Ugoda była ważna i została w całości wykonana.

Przepis art. 918 k.c. ogranicza możliwość uchylenia się od skutków prawnych ugody zawartej pod wpływem błędu jedynie do tych okoliczności, o których mowa w tym przepisie. To oznacza, że nie ma zastosowania art. 84 k.c. w zakresie regulującym uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu. Jednak przepis art. 918 k.c. normując zagadnienie uchylenia się od skutków ugody zawartej pod wpływem błędu nie zawiera żadnych postanowień, co do tego w jakim trybie oświadczenie o uchyleniu się powinno być złożone. Wobec tego przyjąć trzeba, że do uchylenia się od skutków ugody z powodu błędu co do stanu faktycznego, na podstawie art. 918 k.c., zastosowanie mieć będzie przepis art. 88 § 1 i 2 k.c. Według uregulowania tego przepisu **oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli, które zostało złożone innej osobie pod wpływem błędu następuje przez oświadczenie złożone tej osobie na piśmie**. Wbrew twierdzeniom powódek nie uchyliły się od skutków prawnych tej ugody. Powódka A. K. podnosiła, że złożyła oświadczenie na piśmie o uchyleniu się od skutków prawnych ugody zawartej 12 grudnia 2012 roku nadane do P. K. 12 lutego 2014 roku, awizowane po raz pierwszy 19 lutego 2014 roku. Oświadczenie powódki nie mogło być złożone P. K., choćby z tej przyczyny, że ten zmarł 18 lutego 2014 roku. Powódka U. P. nie złożyła w ogóle oświadczenia P. K.. Powódki nie złożyły oświadczeń na piśmie o uchyleniu się od skutków prawnych ugody spadkobiercom P. K. tj. pozwanym, gdyż nie dowiodły aby doszło do doręczenia oświadczeń złożonych na piśmie na ówczesny adres zamieszkania M. M. tj. w R. ul. (...). Powódki wskazały adres ul. (...), który podawały jako właściwy także w niniejszym postępowaniu k. 125. Dopiero w piśmie z 7 kwietnia 2014 roku powódki wskazały właściwy adres pozwanej – pismo k. 133. Powódki nie dowiodły, że złożyły oświadczenia na piśmie o uchyleniu się od skutków prawnych W. K., który po śmierci P. K. mieszkał w R., ale przy ul. (...), co powódki także skorygowały w piśmie z 7 kwietnia 2014 roku k. 133.

Przyjmując hipotetycznie doręczenie pozwanym na piśmie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych ugody zawartej 12 grudnia 2012 roku z P. K. stosownie do art. 88 § 1 k.c. z powołaniem się na niespełnienie świadczenia przez P. K. do dnia jego śmierci, to należy podkreślić, że **nie mogło dojść do skutecznego uchylenia się przez powódki od skutków prawnych ugody wobec braku przesłanek z art. 918 § 1 k.c.** W judykaturze i doktrynie przyjmuje się, że zawarte w tym przepisie rozwiązania w sposób całościowy i wyczerpujący regulują przesłanki uchylenia się od skutków ugody zawartej pod wpływem błędu, wyłączając w tym zakresie stosowanie ogólnej normy art. 84 k.c. (np.: wyrok Sądu Najwyższego z 25 maja 1962 roku w sprawie 3 CR 1005/61, OSNCP, z. 9 z 1963 r., poz. 199, S. Dmowski, w: Komentarz do kodeksu cywilnego pod red. G. Bieńka, Księga trzecia, Zobowiązania, Wyd. Prawnicze LexisNexis, W-wa 2006, wyd. 6, tom 2, str. 785). Do przesłanek tych nie należy wywołanie błędu przez drugą stronę ugody. Zgodnie z treścią przepisu art. 918 § 1 k.c., „uchylenie się od skutków prawnych ugody zawartej pod wpływem błędu jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy błąd dotyczy stanu faktycznego, który według treści ugody obie strony uważały za niewątpliwy, a spór albo niepewność nie byłyby powstały, gdyby w chwili zawarcia ugody strony wiedziały o prawdziwym stanie rzeczy”. Z tego wynika, że przy ugodzie skutecznie można powoływać się tylko na błąd, dotyczący stanu faktycznego, który obie strony uwzględniały jako rzutujący na treść ugody, a który, niezgodnie z rzeczywistym stanem rzeczy, uznawały za niewątpliwy.

Powódki podnosiły, że mogły skutecznie uchylić się od skutków prawnych ugody wobec nie zapłacenia przez P. K. w terminie określonym ugodą drugiej raty zachowku. Należy zatem podkreślić, że przepis art. 917 k.c. nie wymaga aby strony ugody obejmowały swoją świadomością pewność rzeczywistego stanu rzeczy. Przesłanką uchylenia się od skutków ugody jest natomiast tylko zgodne przyjmowanie przez strony, że stan ten jest niewątpliwy. Dopiero wykazanie, że obiektywnie stan ten był inny i że w tym innym stanie do ugody by nie doszło, mogłoby uczynić skutecznym uchylenie się powódek od skutków prawnych ugody. Stosownie do art. 918 § 1 k.c. przy ocenie skuteczności złożenia przez stronę powodową oświadczenia o uchyleniu się od skutków porozumienia z dnia 12 grudnia 2012 roku istotne jest nie tylko złożenie oświadczenia drugiej stronie, co w niniejszej sprawie nie nastąpiło. Z powołanego przepisu wynika niewątpliwie ograniczenie w stosunku do ogólnych zasad skutecznego uchylania się od skutków oświadczeń złożonych pod wpływem błędu, określonych w art. 84 k.c., które wynika z celu podpisania ugody zawierającej wzajemne ustępstwa jej stron albo zmierzającej do usunięcia stanu powstałej niepewności. Takie było

stanowisko Sądu Apelacyjnego w Poznaniu w wyroku z 28 listopada 2013 roku, I A Ca 566/13, LEX nr 1409261 i Sądu Apelacyjnego w Katowicach w wyroku z 28 czerwca 2013 roku, I A Ca 89/12, LEX nr 1342271, które Sąd orzekający podziela. Z tych powodów skuteczne uchylenie się od ugody jest zależne od wykazania, że obie strony pozostawały w błędzie co do tych okoliczności, które według treści ugody uważały za niewątpliwe i przy znajomości których nie powstałyby między nimi spór lub niepewność – tak wyrok Sądu Najwyższego z 9 listopada 2004 roku, IV CK 172/04, LEX nr 277125. W niniejszej sprawie istotne było spełnienie świadczenia z zachowku w ogóle, a nie termin zapłaty ostatniej raty, skoro P. K. złożył oświadczenia o poddaniu się egzekucji co do spełnienia świadczenia w terminie i zapłaty odsetek na opóźnienie na podstawie art. 777 § 1 pkt 4 k.p.c.. Stanowczo brak jest podstaw do uznania, zwłaszcza w oparciu o stan świadomości obu stron, że gdyby powódki wiedziały, że zaistnieją okoliczności związane z niespełnieniem świadczenia przez P. K. w terminie, nie powstałby pomiędzy stronami spór uzasadniający zawarcie ugody albo też niepewność dotycząca wzajemnych roszczeń i możliwości uzyskania porozumienia co do sposobu ich rozwiązania. Wręcz przeciwnie, nawet gdyby przyjąć, że powódki rzeczywiście nie miały takiej wiedzy, jej uzyskanie tym bardziej uzasadniałoby zawarcie ugody. Powódki chciały otrzymać określoną kwotę i to likwidowało spór, a termin zapłaty był drugorzędny, powódki mogły realizować obowiązek zapłaty w drodze egzekucji. Tym bardziej, że wiedziały o potrzebie sprzedaży nieruchomości przez P. K. dla zaspokojenia ich roszczeń, co miało znaczenie dla terminu spełnienia świadczenia, ale nie miało znaczenia dla zakresu tych roszczeń, bo te zostały wyraźnie określone. Trzeba jeszcze pamiętać, że P. K. nie zapłacił drugiej raty, gdyż zachorował i zmarł, a obowiązek wynikający z ugody spełnili jego spadkobiercy.

Powódki, powołując się na błąd nie odwoływały się do stanu faktycznego, stanowiącego treść ugody, a do sfery swej motywacji zawarcia ugody, co wykluczało zastosowanie art. 918 § 1 k.c. Obie powódki zeznały, że istotne dla zawarcia przez nie ugody było to, że zależało im na szybkim otrzymaniu ugodzonego świadczenia. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie wykazywał również podstępu ze strony pozwanej (art. 86 § 1 k.c.) zwłaszcza, że obie powódki dążyły do jak najszybszego zawarcia ugody, a jej treść bezspornie została sformułowana przez pełnomocnika powódek. Nie sposób też było przyjąć, że powódki zawarły ugodę pod wpływem groźby ze strony pozwanej (art. 87 k.c.), gdyż żadna ze stron takiej okoliczności nie przywoływała.

Z niewątpliwych zatem okoliczności tej sprawy wynika, że powódki nie mogły skutecznie uchylić się od skutków prawnych ugody z 12 grudnia 2012 roku, nie zdołały bowiem wykazać przesłanek z art. 918 § 1 k.c., nawet przy przyjęciu, że w dacie podpisania tego porozumienia, nie wiedziały o okolicznościach, na których oparły rozszerzone powództwo w tej sprawie. Powołany przepis miałby zastosowanie do okoliczności rozpoznawanej sprawy w szczególności wtedy, gdyby po zawarciu ugody, do obu stron dotarła informacja wykazująca, że pozwany P. K. nie był w ogóle zobowiązany do zapłaty zachowku, co strony przyjęły w ugodzie, tylko wówczas można byłoby uznać, że strony by nie zawarły ugody rozwiązującej spór, który by nie powstał, gdyby miały wiedzę o podanych okolicznościach. Ratio legis unormowania zawartego w treści art. 918 § 1 k.c. sprowadza się do określenia podstaw skutecznego uchylenia się od skutków zbytej ugody, nie dotyczy natomiast wyeliminowania skutków ugody, potrzeba zawarcia której tym bardziej pozostawała w interesie stron, zwłaszcza jeżeli stan ich wiedzy nie miał bezpośredniego przełożenia za zakres roszczeń będących przedmiotem ustępstw, które zostały uzgodnione w treści tej czynności prawnej. W realiach sporu nie sposób byłoby przyjąć, że strony, zawierając ugodę pozasądową 12 grudnia 2012 roku, przyjmowały zgodnie za niewątpliwą jakiś element istotnego dla jej treści stanu faktycznego, który następnie okazał się niezgodny z prawdziwym stanem rzeczy. Wymaga przy tym podkreślenia, że z punktu widzenia roszczenia określonego w przepisie art. 918 § 1 k.c., istotny jest jedynie stan faktyczny istniejący w dacie zawarcia ugody. Bez znaczenia są natomiast zdarzenia, jakie nastąpiły już po dokonaniu tej czynności. Nie może mieć znaczenia uzyskanie przez spadkobierców P. K. nieco wyższej ceny niż przyjęta za podstawę ugody za jedną z działek z nieruchomości darowanej P. K. przez spadkodawczynię. Było przecież oczywistym dla stron ugody, że skoro ugoda została zawarta w grudniu 2012 roku z terminem płatności drugiej raty do 31 grudnia 2013 roku, zobowiązany miał więc rok na zbycie nieruchomości za cenę nie z grudnia 2012 roku, a z grudnia 2013 roku. Tę świadomość musiały posiadać strony ugody, tym bardziej, że pomagali im profesjonalni pełnomocnicy. Nie może być uznane za fakt nieznanany powódkom, że nieruchomość darowana P. K., której wartość podlegała zaliczeniu na schedę spadkową po S. K. nie ma stałej ceny ustalonej raz na zawsze. Jest uzależniona od ceny dyktowanej przez rynek i jest zmienna.

Powódki w ogóle nie złożyły oświadczeń o odstąpieniu od umowy. Usiływały złożyć oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych ugody z 12 grudnia 2012 roku zawartej jakoby pod wpływem błędu. Tak więc fakt, że spadkobiercy P. K. uzyskali z zamiany nieruchomości oznaczonej numerem działki (...) kwotę wyższą niż przyjęta za podstawę ustępstw stron w ugodzie nie ma żadnego znaczenia w sprawie. Nie jest prawdą ponadto, że cena metra kwadratowego jednej tylko działki z nieruchomości darowanej spadkobiercy w stopniu rażącym, nadzwyczajnym, odbiega od ceny przyjętej w ugodzie. Metr kwadratowy tylko tej jednej działki, cenę której za 11980 m² w umowie zamiany zawartej 8 kwietnia 2014 roku strony określiły na 3.000.000,00 PLN, stanowi nie 200 zł, a 250 zł. W żadnym razie nie jest to 330 zł za metr i cena nie wzrosła o 65%. Działka numer (...) była podzielona na mniejsze już w dacie darowizny dokonanej w 2007 roku przez spadkodawczynię S. K. na rzecz P. K.. Powódki o tym od dawna wiedziały. Mają rację pozwani podnosząc, że **powoływanie się przez powódki na art. 357¹ k.c. i nadzwyczajną zmianę stosunków jest błędne i oderwane od realiów niniejszej sprawy.** Opóźnienie w spełnieniu świadczenia, które nastąpiło z uwzględnieniem zapłaty odsetek za opóźnienie, dotyczy tylko 3 miesięcy i 8 dni, a w tym czasie nie nastąpiła żadna nadzwyczajna zmiana stosunków, o której strony nie wiedziały i nie mogły objąć świadomością w dacie zawarcia ugody. Stanowisko Sądu Najwyższego, na które powoływały się powódki dotyczy innej sytuacji faktycznej, która nie ma miejsca w sprawie – znaczny wzrost kursu dolara po dokonaniu czynu niedozwolonego na szkodę wierzyciela. We wskazanej uchwale Sądu Najwyższego z 18 grudnia 1985 roku w sprawie III CZP 64/85, OSNC 1986/11/171 Sąd podkreślił, że: „przede wszystkim należy uznać, że samo niewykonanie przez dłużnika ugody w określonym w niej terminie czy też terminach nie powoduje utraty przez ugodę jej bytu i skutków w drodze czynności prawnej wierzyciela (odstąpienia od ugody pozasądowej). Niewykonanie ugody nie czyni jej nieważną nawet w świetle zasad współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.). Z tego zatem względu, że ugoda jako umowa wiąże strony, wierzycielowi w razie jej niewykonania w zastrzeżonym terminie przysługuje roszczenie o wykonanie ugody zgodnie z jej treścią. Niemniej jednak nie można nie nadawać znaczenia prawnego okoliczności niewykonania ugody przez dłużnika w określonym terminie. Ugoda ma na celu między innymi określenie w sposób korzystny dla dłużnika warunków spełnienia świadczenia. Dlatego można przyjąć, że tylko ugoda wykonana w terminie spełnia swoją funkcję i chroni interesy wierzyciela. Niewykonanie ugody w umówionym terminie naraża wierzyciela na straty i może przynosić korzyści tylko dłużnikowi. Dotyczy to zwłaszcza okresu inflacji i dewaluacji pieniądza, czy też, najogólniej mówiąc, zmiany stosunków po upływie terminu do wykonania ugody. Założone w chwili zawarcia ugody ustępstwa nie mogą iść w konsekwencji tak daleko, aby na skutek zachowania się dłużnika uzyskiwał on dalsze korzyści tylko z tej racji, że nie wykonał ugody w umówionym czasie. Sprawa w ten sposób przedstawia się w podobnej sytuacji jak występująca w niniejszej sprawie, kiedy to wzrósł kurs dolarów, które pozwany w drodze przestępstwa zabrał powódce w celu przywłaszczenia”. W niniejszej sprawie **opóźnienie w wykonaniu ugody dotyczyło, jak podkreślono wcześniej, tylko 3 miesięcy i 8 dni i zostało spowodowane ciężką chorobą i śmiercią P. K.. Nie było tu żadnego zachowania dłużnika, który celowo opóźniał wykonanie ugody aby zyskiwać dalsze korzyści.** Nie wzrosły ceny nieruchomości w ciągu tych trzech miesięcy szczególnie znacznie. Cena za jedną sprzedawaną działkę (...) wzrosła od daty ugody 12 grudnia 2012 roku, a nie w dacie opóźnienia czyli 3 miesięcy. Sąd podziela cytowane stanowisko Sądu Najwyższego co do tego, że **ugoda była ważna, a niewykonanie przez P. K. ugody w terminie do 31 grudnia 2013 roku nie spowodowało utraty przez ugodę jej bytu i skutków w drodze odstąpienia od ugody** (co nota bene nie miało miejsca w niniejszej sprawie).

Ugoda zawarta 12 grudnia 2012 roku przy udziale profesjonalnych pełnomocników stron, w prawidłowy sposób zabezpieczała interesy obu stron i usuwała niepewność co do wyniku postępowania sądowego, które na zgodny wniosek stron było w tym czasie zawieszona. Na skutek wykonania ugody w całości 8 kwietnia 2014 roku roszczenia powódek o zachówek wygasły. Rozszerzenie powództwa dokonane przez powódki po 8 kwietnia 2014 roku nie mogło być uznane za zmianę co do wysokości już istniejącego roszczenia. Było zgłoszeniem nowego żądania po uzyskaniu zaspokojenia w całości roszczenia o zachówek w wyniku ustępstw zawartych w ugodzie pozasądowej. Tak sformułowane roszczenia powódek stanowiły przejaw nieuzasadnionej faktycznie i prawnie postawy powódek i stanowi nadużycie przez nich prawa podmiotowego – art. 5 k.c.. W wyroku z 7 kwietnia 2004 roku, sygn. akt IV CK 215/03, LEX 152889 Sąd Najwyższy uznał, że

„oceniając roszczenie osoby uprawnionej do zachowku pod kątem ewentualnego nadużycia prawa należy uwzględnić specjalny charakter prawny instytucji zachowku mianowicie przyznanie prawa do zachowku służy urzeczywistnieniu obowiązków moralnych jakie spadkodawca ma wobec swoich najbliższych. Nikt nie może na wypadek swojej śmierci rozporządzić majątkiem z pominięciem swoich najbliższych”. Sąd w niniejszej sprawie podziela tę argumentację. **Powódki nie zostały pozbawione zachowku. Otrzymały to wszystko co było objęte ich roszczeniami z ugody zawartej 12 grudnia 2012 roku.** Powódkom nie należy się zachówek w rozmiarze większym niż ugodzony i zaspokojony tylko dlatego, że spadkobiercy P. K. już po jego śmierci uzyskali nie 200,00 PLN za m², jak w dacie zawarcia ugody przewidywały strony, a 250,00 PLN za m² za jedną z działek. Jest to zgodne z prawem, bo otrzymały należny im zachówek w całości i z zasadami współżycia społecznego.

Każda z powódek cofnęła pozew o zapłatę kwoty 1.000.000,00 PLN ze zrzeczeniem się roszczenia i na zasadzie art. 203 § 1 k.p.c. i art. 355 § 1 k.p.c. postępowanie w tej części należało umorzyć.

Powódki cofnęły pozew, ale nie mogą być uznane za stronę wygrywającą. Ich roszczenie o zachówek zostało w całości zaspokojone zgodnie z ugodą z 12 grudnia 2012 roku i wygasło. Występując mimo to z żądaniem, następnie cofając pozew w części, a w części żądając więcej przegrały proces.

O kosztach procesu Sąd orzekł na zasadzie art. 98 § 1 i 3 k.p.c.. Na koszty poniesione przez pozwanych składają się opłaty za czynności adwokatów w stawce minimalnej stosownie do § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 roku (tekst jedn. Dz. U. z 2013 roku poz. 461 ze zm.). Sąd cofnął powódkom zwolnienie od kosztów sądowych i wezwał do uiszczenia brakujących opłat sądowych, a wobec nie uiszczenia ich na zasadzie art. 130³ § 2 k.p.c. i 98 § 1 k.p.c. orzekł o pobraniu opłat od każdej z powódek w wyroku.